

Kos kot sekundarni avtor

Seta Knop

Nenavadno je, da se je avtor, ki je napisal okoli 40 znanstvenih in strokovnih monografij (če sploh ne štejemo avtorskega deleža pri več kot 20 učbenikih), okoli 270 znanstvenih in strokovnih prispevkov v monografijah in periodičnih publikacijah, blizu 60 spremnih besed ali predgovorov, okoli 100 sestavkov v enciklopedijah in leksikonih, pa še skoraj 400 poljudnih člankov, recenzij, intervjujev, biografskih in diskusijskih prispevkov, aktivno dejstvoval tudi v nevidni in nehvaležni dejavnosti, ki se ji reče urednikovanje.

Urednikovanj je seveda različnih vrst in se med sabo zelo razlikujejo, nika- kor ne gre le za »običajno« uredniško delo v založbah (kjer se urejanje stvarne literature in leposlovja spet zelo razlikujeta in ko smo že pri nevidnosti – nikoli ne bo nihče izvedel, koliko sta k uspehu kakega pisateljskega opusa s svojimi spodbudami, popravki in predlogi pripomogla prav urednik oziroma urednica). Tu so še urejanje revij, knjižnih zbirk, antologij, temeljnih znanstvenih del, pa leksikonov in enciklopedij in navsezadnje učbenikov.

Rečemo lahko, da se je Janko Kos preizkusil skoraj v vseh vrstah uredni- kovanja razen v »običajni«. In kar družijo vse te vrste uredniškega dela (celo samostojno urejanje znanstvenih projektov, kot so denimo knjige v okviru zbirke Temeljna dela slovenskih pesnikov in pisateljev, ki so pač vpete v določeno

splošno uredniško zasnovo zbirke), je pripravljenost na kolektivno delo, saj gre pri urejanju vselej za dogovarjanje in usklajevanje. Še posebej očitno je to pri leksikografski dejavnosti, kjer je Kos sodeloval tako v vlogi urednika kot pisca sestavkov. Tudi avtorsko delo, kakršno je pisanje gesel, je tukaj omejeno z zasnovo leksikona ali enciklopedije in poteka v dogovoru z drugimi avtorji, podobno kot avtorsko delo pri učbenikih in berilih, h kateremu je Kosa, kot je dejal v intervjuju z Nikom Grafenauerjem v *Novi reviji*, že v šestdesetih letih pritegnil Dušan Pirjevec in kateremu je ostal zvest do danes. Dejansko so z berili z njegovim pečatom, ki so izhajala v nešteti ponatisih, natisih, dopolnjenih in novih izdajah, odraščale generacije in generacije srednješolcev.

Toda vrnimo se k urednikovanju. Najprej – tudi kronološko – so tu revije, saj je bil Kos že v mladih letih urednik kar dveh revij, ki ju je oblast ukinila: od 2. letnika naprej skupaj s Cirilom Zlobcem revije *Besede*, ki je izhajala v letih 1951 do 1957, in nato skupaj z Dominikom Smoletom *Perspektiv*, ki so izhajale v letih 1960 do 1964. Prav v *Perspektivah* je objavil tudi članek »Nekrolog za Besedo«, kjer je govoril o njenem razvoju, spremembah in vzrokih za propad in med drugim zapisal, da sta se z Zlobcem po tihem že zdavnaj »naveličala uredniških opravkov«, zlasti ker so sodelavci revije po letu 1955 izgubili stalen prostor, kjer so se zbirali in razpravljali, tako da sta postala nekakšna »svobodna potujoča urednika« (47). Če odštejemo dveletno urejanje *Gledališkega lista* Me-stnega lutkovnega gledališča v začetku šestdesetih let, kjer je bil tedaj zaposlen, se Kos nikoli več ni podal v vlogo glavnega ali odgovornega urednika, ampak je le še sodeloval v uredniških odborih revij; tu velja omeniti zlasti *Sodobnost* in seveda od vsega začetka izhajanja *Primerjalno književnost*.

Takoj po koncu izhajanja *Perspektiv* spoznamo Kosa kot urednika in pisca spremnega besedila k *Zbranim delom* Franceta Prešerna, ki izidejo leta 1965 in 1966 v dveh knjigah v najstarejši slovenski znanstvenokritični zbirki Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, ki je začela izhajati že leta 1946 in pod okriljem SAZU izhaja še danes. Že leto pozneje sta sledila urejanje in komentar 6. zvezka Cankarjevih *Zbranih del*, ki se mu je v poznejših letih pridružilo še nadaljnjih šest zvezkov. Zadnja knjiga, ki jo je urejal v okviru te zbirke, je bilo *Zbrano delo* Valentina Vodnika leta 1988. Kot urednik je nato sodeloval še pri drugih uveljavljenih zbirkah. Tako je že konec šestdesetih let

začel pri Mladinski knjigi urejati posamične zvezke izbranega dela slovenskih pisateljev v okviru leposlovne zbirke Naša beseda (med obravnavanimi avtorji so Anton Aškerc; Srečko Kosovel; France Prešeren; Marko Pohlin, Žiga Zois, A. T. Linhart, Valentin Vodnik; Edvard Kocbek, Božo Vodušek; Jernej Kopitar, Matija Čop), ki obsega 92 knjig in je izhajala v letih 1967 do 1974; o njeni priljubljenosti priča, da so knjige povečini doživele več izdaj, resda pa niso bile opremljene z nikakršnim znanstvenim aparatom, še s kratko spremno besedo ne. Temu je sredi sedemdesetih let sledilo uredniško delo v zbirki Beseda sodobnih jugoslovanskih pisateljev, ki obsega 56 zvezkov in je izhajala v letih 1975 do 1980; tam je obravnaval dramatik Dominika Smoleta, Primoža Kozaka in Gregorja Strniše, poezijo Antona Vodnika, Ceneta Vipotnika in Jožeta Udoviča, pa tudi Ivana Minattija, Janeza Menarta in Lojzeta Krakarja, roman *Resničnost* Lojzeta Kovačiča ter *Sodobni slovenski esej*. Pri obeh zbirkah je bil Kos tudi član uredniškega odbora. In nazadnje je tu z različnimi uredniškimi projekti sodelovanje v še danes »živih« zbirkah Klasje in Kondor ter Klasiki Kondorja. Kar nekaj projektov v okviru teh zbirk, na začetku pa tudi zunaj njih, so antologije: tako je leta 1973 pri Državni založbi Slovenije izšla *Antologija svetovne književnosti I: orient, antika, srednji vek*, pri Mladinski knjigi pa štiri leta pozneje njeno nadaljevanje, *Antologija svetovne književnosti II: od renesanse do romantike*; sklepati smemo, da naj bi se projekt nadaljeval, vendar se iz takšnega ali drugačnega razloga to ni zgodilo. V zbirki Beseda sodobnih jugoslovanskih pisateljev je izšla že omenjena antologija *Sodobni slovenski esej*, v Kondorju leta 1983 antologija *Slovenska lirika 1950–1980* in več kot desetletje pozneje *Moderna slovenska lirika: 1940–1990*, v Klasju pa *Evropska lirika*. Poleg teh zbirk je Janko Kos uredil še posamične druge izdaje, omenimo le sodelovanje pri znanstvenokritični izdaji *Brižinskih spomenikov*, ki je izšla leta 1992 pri SAZU.

Pri vseh ali vsaj večini knjižnih projektov s tega precej dolgega spiska Kos ni bil »samo« urednik, ampak tudi pisec spremnih besed, ki so bile marsikdaj, sploh v primeru znanstvenokritičnih izdaj, prave študije. O nevidnem uredniškem delu torej tukaj ne moremo govoriti, marsikdaj je šlo za zelo odmevne projekte, denimo tudi pri obeh antologijah slovenske poezije druge polovice 20. stoletja, ki sta zadevali sodobne ustvarjalce.

Precej več samozatajevanja je zahtevalo delo v leksikografski dejavnosti, s katero je prav tako povezan dobršen del Kosove uredniške dejavnosti. Najprej je tu paradni konj slovenske enciklopedistike, projekt *Enciklopedija Slovenije*; Kos je sodeloval pri njej že od sestave geslovnika in bil že od prvega zvezka (ta je po dolgih pripravah izšel leta 1987¹) zunanji strokovni urednik za področje literature, od leta 1991 do konca izhajanja pa tudi predsednik glavnega uredniškega odbora. Zanj je napisal okoli šestdeset gesel, predvsem o literarnih zvrsteh in obdobjih, pa tudi o nekaterih slovenskih pisateljih; za ponazoritev njihovega obsega omenimo, da je denimo geslu o Prešernu, ki je bil Kosova vseživljenjska tema, odmerjeno sedem velikih gosto izpisanih strani. Kakšen pomen je Kos pripisoval temu projektu, ki zanj ni bil le velik založniški zalogaj, ampak je imel tudi izrazito nacionalni pomen, je razvidno iz kar nekaj intervjujev, ki jih je dal v letih 2001 do 2003, ko se je projekt približeval koncu. Povedni so že njihovi naslovi, denimo »Enciklopedija slovenskega duha« in »Poslanstvo Enciklopedije Slovenije je ustvarjati 'samopodobo Slovencev'«.

Kot pravi v slednjem intervjuju, objavljenem leta 2001 v publikaciji Mladinske knjige *Naglas: časopis skupine MK*, je »ES osrednja znanstveno-strokovna edicija, nekakšna sinteza vseh naših znanj in dogajanj o samih sebi, to pa na najvišji znanstveno strokovni ravni«, in kar zadeva po njegovih lastnih besedah »ne preveč natančno metaforo« samopodobe Slovencev, gre pri tem za to, da *Enciklopedija Slovenije* »utrjuje samozavest Slovencev, saj poroča o njihovih dosežkih in posebnostih, o njihovi vključenosti v evropsko in svetovno kulturo, vendar vse to na podlagi stvarnih dejstev in njihove objektivne razlage, ne nazadnje brez pretiravanja, brez nekritičnega samoprecenjevanja in šopirjenja, pa tudi brez sramežljivega samopodcenjevanja«. Podobne trditve je zaslediti tudi v drugih intervjujih, kjer pa je morda več poudarka na ideoloških nastavkih *Enciklopedije Slovenije* v okviru Jugoslavije in zgodovinskem prelomu, ki se je zgodil po nekaj letih njenega izhajanja z osamosvojitvijo Slovenije, ter spremembah, ki jih je to prineslo s sabo, zaradi česar je *Enciklopedija Slovenije* tudi »tranzicijska Slovenija v malem«, kot je dejal za tednik *Demokracija*.

1 V poglavju »Konceptualna zastavitev Enciklopedije Slovenije« v knjigi *Skrivno življenje knjig* Miha Kovač natančno opiše proces njenega nastajanja; ta se je začel s sedemletno zamudo geslovnika, prva knjiga je izšla več kot dve leti pozneje, kot naj bi izšla zadnja, njen obseg pa je na koncu znašal šestnajst in ne prvotno zamišljenih osem knjig (98).

V istem intervjuju je govoril tudi o naravi dela, ki je značilno za enciklopedije, namreč o tem, da gre za izrazito »skupinsko, timsko delo, pri katerem ima uredništvo kar precejšen delež, saj mora enotiti in usklajevati gradivo, ki je zaradi različnosti sodelavcev pogosto heterogeno«. V projekt *Enciklopedije Slovenije* je bilo vključenih več kot dva tisoč avtorjev, je dejal Kos, marsikdo pa tudi ni želel sodelovati, ne le zaradi preobremenjenosti ali napornega časovnega ritma izhajanja, ampak tudi zaradi nesporazumov z uredništvom, ki je bilo sicer po Kosovem mnenju sicer na splošno korektno in ni posegalo v avtorstvo z neutemeljenimi zahtevami in popravki.

S tem se dotikamo nemajhnih težav, ki jih imajo uredniki leksikografskih del z iskanjem sodelavcev. Če je sodelovanje v projektu nacionalnega pomena, kakršen je *Enciklopedija Slovenije*, še prestižno in so tudi gesla v njej avtorska, tako kot denimo tudi v *Slovenskem biografskem leksikonu*, za katerega je Kos v soavtorstvu z Jožetom Toporišičem napisal poglobljeno dvajsetstransko geslo o Valentinu Vodniku, lahko rečemo, da je še veliko težje dobiti sodelavce za manjše leksikone, kjer avtorji pod – praviloma krajšimi – geselskimi iztočnicami niti niso poimensko navedeni in se morajo prav zaradi skopega obsega, ki jim je namenjen, še bolj disciplinirati. Kako napisati kratko geslo o Prešernu, potem ko si o njem napisal že nekaj knjig? Kako vse svoje znanje tako rekoč postaviti v oklepaj in izluščiti le najosnovnejše? Nehvaležnosti dela, ki v neizprosнем akademskem svetu točkovanja ne prinaša kaj prida koristi, kaj šele ugleda, se tukaj pridružuje še neznosna teža samozatajevanja.

Pa vendarle se je Kos ukvarjal tudi s tem. Bil je strokovni urednik in sodelavec pri geslih iz »poetike, literarnih tokov in filozofije« (kot piše v kolofonu) pri leksikonu *Literatura*, ki je izšel leta 1977 pri Cankarjevi založbi in doživel kar štiri ponatise, pa tudi sourednik in avtor gesel o avtorjih iz časa razsvetljenstva, predromantike, romantike in moderne pri leksikonu *Slovenska književnost*, ki je izšel pri isti založbi leta 1982. Poleg tega je strokovno uredil geslo »jezik in književnost« v *Družinski enciklopediji Guinness*, napisal na zgolj dve in pol strani strnjeno geslo »slovenska književnost« v *Velikem splošnem leksikonu* ter kot avtor z nekaj gesli sodeloval tudi pri leksikonu *Ilustrirana zgodovina Slovencev*. In nenazadnje – čeprav kronološko nazadnje – se je prav pred nedavnim pri pisanju gesel podal tudi na področje zunaj literarne vede, sodeloval je namreč

pri leksikonu *Osamosvojitve: prispevki za enciklopedijo slovenske osamosvojitve, državnosti in ustavnosti*, ki je izšel pri Novi univerzi leta 2021 in pri katerem je bil tudi v uredniškem odboru. Gesla v njem so obširna in pisana bolj osebno kot običajno v leksikografiji, ki teži ali vsaj poskuša težiti k nevtralnosti, zanimive pa so že posamezne geselske iztočnice, saj ne nastopa denimo »Smole, Dominik«, ampak »Antigona Dominika Smoleta: prispevek k zgodovini slovenskega oporečništva«. Med približno dvajsetimi gesli, ki jih je prispeval za ta leksikon, jih okoli polovica govori o slovenskih pisateljih, vendar ne z literarnega vidika, temveč z vidika njihove »državotvornosti« (Trubar nastopa denimo kot utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika in začetnik slovenske književnosti, Cankar in Prešeren pa sta obravnavana v luči njunega odnosa do ideje enakopravnosti in svobode narodov), nekaj o revijah povojnega časa (*Beseda*, *Perspektive*, *Revija 57* in *Sodobnost*²), nekaj pa o povsem splošnih pojmih s področja politične filozofije, kot so »demokracija (skupaj z Alenko Puhar), »ilirizem«, »jugoslovanstvo«, »liberalizem«, »narodna samobitnost« in »zahodna civilizacija«.

Sklepamo lahko, da vse to delo ne bi bilo mogoče, če ne bi bila izpolnjena dva pogoja: prvič ta, da je šlo Janku Kosu leksikografsko delo dobro od rok, da torej ni imel težav z zdaj bolj zdaj manj strnjenim podajanjem snovi, in drugič ta, da ga je leksikografska dejavnost vsaj malo tudi zanimala. Navsezadnje leksikonov ni le (so)urejal in zanje pisal gesel, ampak je njihovo vlogo in delo v njih tudi reflektiral; tako je v že omenjenem pogovoru o *Enciklopediji Slovenije* v glasilu *Naglas* razmišljal tudi o njeni prihodnosti, pri čemer se mu je »preprostejša in bližja« možnost kot digitalizacija zdela njena skrajšana, še bolj selekcionirana, popravljena in dopolnjena izdaja, potencial pa je videl tudi v tem, da bi iz nje črpali gradivo za področne, torej tematske enciklopedije. Prav nič od vseh teh možnosti, ne bližjih ne daljnih, se do danes ni uresničilo. O zanimanju za leksikografijo in njenem reflektiranju priča tudi njegova spremna beseda k *Leksikonu filozofije* Antona Stresa iz leta 2018, v kateri se loteva celo analize različnih vrst filozofskih priročnikov in povsem v skladu z leksikografsko stroko ločuje med slovarji, kjer gre za »pregledno navajanje gesel s krajšo oznako njihove pomenske vsebine«, in leksikoni, kjer je ta razlaga »obširnejša, analitično natančna, povezana z drugimi geselskimi pojmi«. Prav tako omenja različne modele in metodološke

2 O *Novi reviji*, ki jo z osamosvojitvijo najpogosteje povezujemo, kot tudi o Kosovem dolgoletnem sodelavcu, literarnem teoretiku Dušanu Pirjevcu, piše Dimitrij Rupel.

pristope filozofskih leksikonov v evropskem prostoru in podaja v tem okviru pregled stanja na slovenskem knjižnem trgu.

A pomaknimo se zdaj z leksikografije še k uredništvu knjižnih zbirk. Z njegovim imenom je nerazdružno povezana za literarno vedo temeljna zbirka Literarni leksikon, ki obsega 46 zvezkov in je začela izhajati leta 1978 v uredništvu Antona Ocvirka, od leta 1981 (leto poprej je Ocvirk umrl) in do njenega izteka leta 2001 pa je bil Kos njen glavni urednik, pri čemer je Ocvirk vse do zadnjega zvezka naveden kot tisti, ki je zbirko zasnoval. Kljub leksikonu v imenu ne gre za klasični leksikon, kakor si ga običajno predstavljamo, saj v njem ne najdemo geselskih iztočnic; kar je v njem »leksikalno«, je zgoščeno podajanje snovi – ne gre namreč za zajetne monografije, ampak za krajše knjižice, ki naj bi pregledno in strnjeno podajale določeno poglavje iz literarne teorije, zgodovine ali verzologije, večina pa je posvečena literarnim obdobjem in zvrstem. Pri tem so vse opremljene z izčrpno bibliografijo ter stvarnim in imenskim kazalom. Vsekakor je videti, da je prvotna zahteva po zgoščenosti sčasoma popustila, saj so začetni petdeset- do stostranski zveščiči na koncu zbirke narastli tudi na več kot tristo strani.³

Kot urednik knjižnih zbirk pa se je Kos podal tudi na področje leposlovja. Zbirke Sto romanov, ki je s svojimi dolgimi spremnimi študijami za literarno vedo prav gotovo temeljnega pomena, sam pa jih je po lastnih besedah – kot je dejal v intervjuju v reviji *Literatura* leta 1996 – napisal »nekaj malega več« kot Ocvirk in Pirjevec skupaj,⁴ sicer še ni urejal, pač pa je imel kot sourednik odločilno vlogo pri zbirki Klasična Beletrina, petletnem, trenutno še vedno potekajočem založniškem projektu založbe Beletrina, v okviru katerega bo (ali je že) v letih 2020 do 2024 izšlo petindvajset izbranih knjižnih del. Ravno v povezavi s tem projektom je zanimiv prispevek, ki ga je Kos kot pomemben sodelavec zbirke Sto romanov ob njenem ponovnem izidu leta 1986 objavil v časopisu *Delo*. Njegov naslov se glasi »Usoda neke zbirke, ki je vredna ponovitve«, in v njem razlaga vzroke za njen uspeh. Tega po njegovih besedah nikakor ne gre pripisati le temu, da je bil povojni čas pač čas reprezentativnih zbirk, temveč tudi procesu odločanja

3 Pot do zasnove te zbirke, ki je bila v začetku dejansko zamišljena kot leksikalni projekt, potem pa se je prelevila v zbirko študij, je podrobno opisala Majda Stanovnik v knjigi *Anton Ocvirk (189–202)*.

4 Dejansko natanko enaindvajset, in pred leti so, tako kot že zdavnaj prej spremne študije Ocvirka in Pirjevca, izšle v skoraj 700-stranski knjigi z naslovom *Svetovni roman*.

o njenem programu. Urednik zbirke je bil sicer en sam, namreč Anton Ocvirk, »vendar bi ji lahko pripisali tudi nekaj kolektivnega vodenja, kajti program zbirke je nastajal iz stalnih uredniških posvetov s pisci uvodnih študij, prevajalci in ne nazadnje z založbinim urednikom Cenetom Vipotnikom, po njegovi prezgodnji smrti pa s Tonetom Pavčkom«. Čeprav torej urednik ni sprejel vseh predlogov, pravi Kos, vendarle ne moremo govoriti o njegovem osebnem izboru, temveč je bil ta »rezultat različnih spodbud, potreb in predlogov«.

Prav to je po njegovem mnenju eden od razlogov za uspešnost zbirke, ki pa se ji pridružujejo še drugi: specializiranost na eno samo, in to najbolj priljubljeno literarno zvrst, namreč roman, in pa »notranja sestava« zbirke, v okviru katere Kos analizira nacionalno provenienco objavljenih romanov – ta se ne izkaže za nič posebnega, največ je prevodov francoskih romanov (22), potem ruskih (18), angleških (16), ameriških (12) in nemških (11), ostale književnosti pa so zastopane z enim prevodom ali kvečjemu dvema, pri čemer je uporabljena preverjena formula kombinacije starega, že znanega, in novega, neznanega: 60 odstotkov romanov je ponatis že prevedenih del, 40 jih je prevedenih na novo. Še pomembnejši pa se zdi Kosu »vsebinski pogled«: četrtno zbirke sestavlja »klasika«, torej najboljše iz svetovnega romanopisja, nekakšen železni repertoar, četrtno še neprevedena, toda literarno izbrana dela, ki pa še niso postala del popularnega čtiva v slovenskem prostoru (npr. Mannov *Doktor Faustus*), in prav ta segment je za Kosa zelo pomemben, prav tako naslednji, ki je bil odmeven zlasti med mlajšimi poznavalci literature, namreč moderni roman, katerega delež je približno petina zbirke. Prav tako petino zbirke zasedajo dela, ki niso niti klasika niti izjemni romaneskni dosežki niti moderni roman, ampak od literarne vede spregledani, pri bralcih pa priljubljeni romani (npr. *Komu zvoní*, *Od tod do večnosti*, *Vzhodno od raja*, *Ljubimca lady Chatterley* idr.) – ti niso pomemben del zbirke, a so vendarle pomembni za uravnoteženje njene celote.

Pa vendar po njegovih besedah še vedno obstajajo bele lise, marsikaj je ostalo zunaj zbirke zaradi »prevajalskih in knjigotrških naključij«, in te bele lise Kos deloma kar poimensko navede, deloma pa govori o slabo zastopanih segmentih romanopisja, kot so denimo sodobni japonski roman, latinskoameriški roman, francoski »novi novi« roman, evropski in ameriški postmodernistični roman (omenjeni so Fowles, Calvino in Eco), novi romani slovanskih dežel in afriški roman.

Zanimivo je, da se precejšen delež »deficitarnih« imen, ki jih je tu navedel Kos in ki doslej še niso bila prevedena – glede na to, da so od tega prispevka v *Delu* do zasnove Klasične Beletrine minila več kot tri desetletja, jih je večina seveda bila –, znajde v novi Beletrinini zbirki petindvajsetih romanov. Predvsem je tu Dickensov roman *Naš skupni prijatelj*, za katerega je Kos napisal tudi spremno besedo, pa Hugojev roman *Triindevetdeset*. Sodobni japonski roman zastopa denimo knjiga Junichira Tanizakija *Kakor komu drago*. Nekateri predlagani naslovi so nadomeščeni s kakšnim drugim delom istega avtorja: namesto Melvillovega *Billyja Budda*, ki je vmes izšel celo v dveh prevodih, je izšel nov prevod njegovega *Mobyja Dicka*. Ena od knjig, ki je zdaj prav tako vključena v izbor, je Boccacciev *Filocolo*, ki ga je v zbirko Sto romanov, kakor pravi Janko Kos v intervjuju z naslovom »Skrbno izbrani književni klasiki«, ki je izšel v *Delu* novembra 2019 pred izidom prvega letnika zbirke, hotel uvrstiti že Dušan Pirjevec, vendar je bil to očitno eden tistih predlogov, ki jih Ocvirk ni sprejel. Edini še neprevedeni deli s tega seznama, ki se v novi zbirki ne pojavita, sta dva pisemska romana iz časa razsvetljenstva: sentimentalni roman *Clarissa* Samuela Richardsona in pikareskni roman *Ekspedicija Humphryja Clinkerja* Tobiasa Smolletta (avtorja, ki je domnevno vplival na Dickensa), kar gre morda v prvem primeru pripisati izredni zajetnosti dela, ki velja s tisoč petsto stranmi za enega najdaljših angleških romanov, v drugem pa premisleku, da sta dva pikareskna romana (glede na to, da je v zbirki že *Lazarček s Tormesa*) vendarle preveč.

Poudarek izbora v Klasični Beletrini je potemtakem, kot pove že naslov zbirke, na tistem segmentu, ki se imenuje »klasika« in ki je v Sto romanih zajemal le četrtno zbirke, torej prav petindvajset romanov. Kaj natanko ta neopredeljivi pojem »klasika« pomeni, Kos v zgoraj omenjenem intervjuju še natančneje specificira; zavedajoč se vse problematičnosti tega pojma, ki se je pozneje začel nanašati predvsem na klasično – torej grško-rimsko – kulturo in književnost, podaja preprosto oznako: »Klasično je v literaturi tisto, kar je prvovrstno, najvišje, vrhunsko«, kar »spada v kanon«, kar podaja »celostno podobo človeka«. Tako je v splošnem videti, kot da je v novi zbirki formula uspeha, na katero stavijo založniki, bodisi izbrskati kakšno še neprevedeno delo že znanega avtorja (kakor v primeru že omenjenih Dickensa, Hugoja in Boccaccia, pa tudi Strindberga, ki smo ga doslej poznali le kot dramatika, in George Eliot) bodisi

v novem prevodu skrbno izbranih prevajalcev ponuditi kakšno delo znanega avtorja, ki je bilo v preteklosti sicer že prevedeno, vendar v knjigarnah ni več dostopno in je zato manj znano, dostikrat pa je zastarel tudi prevod (omenimo poleg *Mobyja Dicka* še nov prevod Mannovih *Izpovedi bleferja Felixa Krulla*, ki so nekoč izšle pod naslovom *Izpovedi pustolovca Felixa Krulla*, pa *Profesorja Unrata* izpod peresa njegovega brata Heinricha, ki je imel v prejšnjem prevodu naslov *Profesor Nesnaga*, nato *Cesarja Portugalije Selme Lagerlöf*, ki je bil pred dawnimi leti preveden kot *Klara Gulleborg*, Balzacove *Čarobne kože*, ki smo jo doslej poznali kot *Šagrinovo kožo* in še bi lahko naštevali, teh knjig je v zbirki od petindvajsetih kar petnajst). V katalogu, ki je izšel pred izidom zbirke, je Kos jasno postavil tudi zgornjo mejo izbora, namreč drugo svetovno vojno, češ da marsikatero danes popularno delo ne vzdrži preizkusa časa in je prave klasike mogoče prepoznati šele s časovne distance.

To je po eni strani varna izbira, po drugi pa v svoji varnosti tudi nevarna, saj se odreka dobršnemu delu romanopisja, ki je dobil domovinsko pravico v okviru sintagme sodobni klasiki ali moderni klasiki (kot se glasi tudi naslov uveljavljene zbirke Cankarjeve založbe). A prepustimo rešetu časa poleg klasikov tudi klasične zbirke in sklenimo ta malo daljši ekskurz o še živem projektu z ugotovitvijo: nevidnega in nehvaležnega uredniškega dela je v Kosovem opusu pravzaprav še več, kot se je zdelo na prvi pogled, in glede na to, da zadnja leta ves čas uredniško sodeluje tudi pri akademijskih projektih znotraj SAZU, mu kar ni videti konca. Vsekakor pa je zdaj že čas, da o tej nevidnosti in nehvaležnosti ne izgubljam več besed – kajti v njegovem primeru preprosto ni videti takšno.

Literatura

- Kos, Janko, 1961/62: Nekrolog za besedo. *Perspektive*. 2/II. 36–47.
- Kos, Janko, 1986: Usoda neke zbirke, ki je vredna ponovitve. *Delo*, 10. julij 1986. 7.
- Kos, Janko, 1995: Pogovor z Jankom Kosom. Spraševala sta Niko Grafenauer in Aleksander Zorn. *Nova revija*. 14/158. 57–69.
- Kos, Janko, 1996: Nikoli ne bi odšel na samotni otok. Intervju. Spraševal je Tomo Virk. *Literatura*. 8/55. 66–82.
- Kos, Janko, 2001a: Poslanstvo Enciklopedije Slovenije je ustvarjati 'samopodobo Slovencev'. *Naglas: glasilo skupine MK*. 75. 2–3.

- Kos, Janko, 2001b: Enciklopedija Slovenije včeraj, danes in jutri. *Delo*, 28. november 2001. 8.
- Kos, Janko, 2003a: Enciklopedija Slovenije. *Demokracija*. 8/40. 9.
- Kos, Janko, 2003b: Enciklopedija slovenskega duha. Intervju. Pogovarjal se je Jože Zadavec. *Družina*. 52/2. 11.
- Kos, Janko, 2018: Spremna beseda. V: Anton Stres: *Leksikon filozofije*. Celje: Mohorjeva družba. XI–XV.
- Kos, Janko, 2019: Skrbno izbrani književni klasiki. Intervju. Spraševala je Eva Bogataj. *Delo*, 8. november 2019, 12.
- Kovač, Miha, 1999: *Skrivno življenje knjig: protislovja knjižnega založništva v Sloveniji v 20. stoletju*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Stanovnik, Majda, 2007: Sinteze: *Literarni leksikon in Literarna umetnina med zgodovino in teorijo, 1978–1980*. V: Tone Smolej in Majda Stanovnik: *Anton Ocvirk*. Ljubljana: Nova revija. 189–202.